

Чорна О.О. Виховання шанобливого ставлення до людей у школі-родині / О.О. Чорна // Рідна школа. – 2006. - №10. – С.22-23

“Шануй батька твого і матір твою, і добре тобі буде, і довго житимеш на землі”. Цією заповіддю Бог наказує нам шанувати не тільки своїх батьків, але і взагалі всіх старших за віком, всіх тих, хто має досвід життя.

Шанувати старших означає: любити їх, шанобливо ставитись до них, не ображати їх ні словами, ні вчинками, слухатися, допомагати їм у праці, турбуватися про них, коли вони в біді, а особливо в час хвороби та старості.

На сучасному етапі нам часто доводиться бачити у школярів прояви непошани, байдужості, грубості, нетактовності по відношенню до оточуючих людей. Часто діти не поважають старших, особливо старих, з недовір'ям ставляться до їхньої досвіченості, байдуже, а інколи з насмішкою сприймають їхні зауваження і настанови, вважають їх людьми “відсталими”, а їхні поняття і погляди “віджилими”. Але ще гірше, коли рідні діти, а особливо онуки по відношенню до бабусь і дідусів не виявляють необхідного шанобливого ставлення. Вони, немовби, і люблять їх, але дозволяють собі певну зневагу: можуть перебити дідуса чи бабусю у розмові, не дослухати і піти, забути подякувати за турботу і допомогу, взагалі не виявити необхідної поваги. Це відбувається тому, що ми почали забувати одвічні Божі заповіді: “Шануй батька твого і матір твою...”, “Перед лицем сивого встань і вшануй лице старого, і бійся Господа Бога твого”(Лев. 19, 32) [3, 529-530]. Ще Володимир Мономах наставляв своїх дітей такими словами: “Старших шануй, як батька, а молодих, як братів”[2, 112]. І наша власна народна педагогіка щоразу нагадує нам: “Шануй батька й неньку – буде тобі скрізь гладенько”.

Першими вихователями дітей є батьки. Їх вплив на дитину величезний. Перші враження дитини зв'язані з образами матері і батька. Батьки впливають на дитину своєю поведінкою, прикладом, словом і всім укладом

свого життя. Саме тому без участі сім'ї, без найтіснішого зв'язку з батьками школа неспроможна успішно розв'язувати виховних завдань [1, 65].

Діти перебувають вдома більше, ніж у школі. І коли школа виховує в дітей відповідні моральні якості, а вдома вся ця виховна робота, на яку вчителі витрачають багато зусиль, не знаходить підтримки, то ті якості характеру і поведінки, які виробляються в школі, не тільки не закріплюються, а й руйнуються. І навпаки, якщо в сім'ї свято шанують пам'ять про пройдешні покоління, поважають мудрість, шанобливо ставляться до всіх людей і дітей включно, а в школі переважно час витрачається лише на навчання, ігноруючи виховний процес, то результат буде той самий. Діти, швидше за все, нададуть перевагу розвитку інтелекту та вивченню технічних новинок, вважаючи все інше давно віджилим.

Що ж потрібно зробити для того, щоб деякі сім'ї пригадали своє коріння, а школи здійснювали властиву тільки їм навчально-виховну місію? Що зробити для того, щоб родина зі своїми одвічними цінностями та школа постійно взаємодіяли, доповнювали одна одну, виводячи у світ розумну людину, яка шанує свій родовід, шанобливо ставиться до всіх оточуючих, незважаючи на їх походження та соціальний статус?

На нашу думку вирішення цієї проблеми можна знайти у загальноосвітній школі I-III ступенів с. Городниця Уманського району Черкаської області. Заступник директора по навчально-виховній роботі Ободовська Валентина Петрівна зуміла вміло поєднати родину з її традиціями та школу як навчально-виховний заклад. Після опрацювання статей по даній проблемі П.Щербаня, П.Кононенка, Л.Лободи, Н.Химич та перечитавши окремі твори В.Сухомлинського, С.Скуратівського, К.Мотрич у 2001 році Валентина Петрівна разом з педагогічним колективом школи с. Городниця розпочала створення школи-родини.

Першим кроком до створення школи стали класи-родини. У кожному класі з'явилися куточки "Мій клас – моя родина", в яких розмістили родинні

цінності особистості, рубрику “Вітаємо”, фото учнів, план роботи та моральний кодекс класу, який гласить:

- кожен в класі повинен почувати себе безпечно, тому ніхто не повинен битися та ображати будь-кого;
- агресивність – ознака безсилля;
- всі в класі рівні незалежно від матеріального стану, національності, статі, раси та переконань;
- кожен має право на ім’я і звертатися один до одного слід тільки по імені;
- ніхто не повинен відчувати себе приниженим та ображеним. Нікому не можна придумувати клички чи прізвиська;
- всі повинні відчувати права на власність і без дозволу не брати чужих речей;
- поваги заслуговує і шкільне майно;
- ніхто не повинен боятися висловлювати свою думку з будь-якого питання;
- будь особистістю, відповідальною за свої слова та вчинки. Завжди говори правду;
- не говори позаочі про людину. Скажи однокласнику прямо все, а не на вухо подрузі чи товаришу.

Кожен клас отримав довгострокову колективну справу. Зараз – це створення альбомів “Мій клас – моя родина”, “Мій родовід”, “Ми – одна сім’я”.

Керівники всіх класів-родин провели виховні години, обов’язковими учасниками яких стали батьки. В свою чергу психолог школи І.Попова здійснила анкетування дітей, з якого визначила лідерів класу, дізналася про відносини між однокласниками та дітей з батьками.

Наступним кроком стало створення школи-родини. У кожному класі відбулися свята: “Моя дорога бабуся”, “Будьмо знайомі”, “Творча родина”,

“Уклін тобі, моя родинно”, “Шануй батька й матір своїх”. На цих святах батьки показали як вони люблять і шанують своїх батьків, а діти – як ставляться до всіх членів родини. Також кожна сім’я продемонструвала та розповіла про збережені і шановані нею родинні реліквії. Вчителі дякували за виховання дітей, а батьки в свою чергу погодились зайняти місце учасників у роботі всього шкільного життя.

Навчально-виховний процес у школі-родині будується на принципах демократизації, гуманізації, родинності.

Батьки учнів мають такі завдання:

- створювати сприятливий психологічний клімат в сім’ї;
- бути учасниками всіх класних свят, конкурсів, змагань, відвідувати уроки своєї дитини;
- приймати безпосередню участь у розвитку та зміцненні матеріальної бази класу, школи;
- відвідувати клуб молодих батьків.

Робота в школі-родині спрямована на те, щоб серед дітей панував дух єдності, бажання допомогти один одному, розділити радість чи смуток, радіти успіхам у ремеслі, щоб діти збирались разом як рідні, свояки, дарували подарунки, збирались на державні, храмові, родинні та шкільні свята, підтримували дружні стосунки все життя, щоб шкільний товариш став побратимом. А основне – в такій школі діти вчаться жити серед людей, любити їх, шанобливо ставитись до всіх, хто їх оточує.

Школа-родина має “Сімейну декларацію прав людини”:

Стаття 1. Моя дитина і я – маємо рівні права.

Стаття 2. Найкращий батько – не раб і не господар, а людина, яка має ті ж права, що й інші люди.

Стаття 3. У кожній сім’ї повинен бути куточок чи кімната “Я сам”, де кожний член сім’ї може бути сам з собою чи з Богом, заспокоїти нервово

збудження, увійти в ноосферу, отримати енергетику Космосу, настроїти мозок на добрі справи.

Стаття 4. Сім'я з повагою шанує історію свого народу, як по лінії батько-дід, прадід, так і по лінії матері.

Стаття 5. Діти повинні шанувати старшого, звертаючись на Ви: дід-баба, мати-батько, старший брат чи сестра – бо вони мають більший досвід, більше знань, знають як жити в злагоді з Природою, як вижити.

Стаття 6. Якщо дитина погано вихована, то вина за це, в першу чергу, лягає на батьків. Батьки для дітей – моральний приклад поведінки й взірець в житті.

Стаття 7. Учителів потрібно поважати не менше, ніж батьків.

Стаття 8. Виховання має бути первинним, навчання – вторинним, виховувати і навчати за формулою: не заважай живому жити.

Стаття 9. Ми не були батьками з самого народження. Ми ними стали в момент вашого народження. Як батьки ми ровесники вам і не менше вашого потребуємо допомоги і підтримки. Від вас залежить, які із нас будуть батьки.

Стаття 10. У сім'ї неприпустимі жорстокість і насилля дітей збоку батьків і старших.

Стаття 11. У важку годину найпершими потребують допомоги діти, дідусь з бабусею, хворий член сім'ї.

Стаття 12. Кожний член сім'ї повинен дотримуватись 10 Божих заповідей.

У школі-родині є альбом “Адреси зразкового сімейного виховання”, “Книга пошани”, до яких потрапляють кращі з кращих сімей. І кожна родина в селі має за честь переймати їх досвід виховання. У школі ведеться альбом “Ювілейні зустрічі випускників Городницької школи у 3-му тисячолітті”, який об'єднує в родину випускників. В ньому вже записано короткі дані про 110 колишніх учнів школи.

До 50-річчя утворення Черкащини оформлений альбом “Історія освіти с.Городниця”, яка веде початок з 1914 року. В ньому описана велика родина вчителів і учнів.

Щоб тримати батьків у курсі всіх справ, проводяться педагогічні лекторії, а також з листопада 2002 року випускається газета для батьків “Сім’я + Школа”, епіграфом якої є вислів видатного українського педагога В.Сухомлинського: “На моральному здоров’ї сім’ї будується педагогічна мудрість школи”. Рубрика газети різноманітна – це ніби літопис корисних справ школи, але червоною ниткою проходить культ Матері, сім’ї, етнопедагогіка, поради молодим батькам, родинні і християнські цінності.

У листопаді 2005 року була відкрита кімната родинного виховання. В ній є ікона Божої матері, кращі вишивки матерів, бабусь, прабабусь; списки багатодітних сімей; окрема шана у цій кімнаті жінкам-орденоносцям та матерям, які самостійно виховали більше трьох дітей. Також тут розміщені кращі зразки виховання. Епіграфом цієї кімнати є П’ята Божа заповідь: “Шануй батька твого і матір твою...”

У школі-родині протягом року проводиться велика кількість свят та різних заходів, мета яких навчити учнів шанувати свою сім’ю, берегти тепло батьківської оселі, шанобливо ставитись до старших, піклуватись про молодших, жити турботами рідних, близьких, друзів, вивчати свій родовід, шанувати звичаї та обряди свого роду; розширювати педагогічний досвід батьків, сприяти кращому пізнанню дитини; вчити вимогливість до дітей поєднувати з повагою до них; встановлювати тісний зв’язок між школою, учнями та батьками.

В кінці року на святі Останнього дзвоника або святі “Шануймо школу – родину” окремим батькам видаються “Подяки”, як підсумок гарного виховання дітей.

Подяка

Шановні батьки!

В цей день родинного свята дякуємо Вам за виховання доньки (сина), за недоспані ночі, за колискові пісні, цікаві казки, за те, що в хвилини радості і печалі Ви поряд зі своєю дитиною. Вчите її бути доброю, привітною, чуйною до інших, шанувати старших і менших.

Нехай взаєморозуміння, взаємоповага, мир та злагода панують у Вашій сім'ї, тепло родинного вогнища зігріває Ваші душі і серце Вашої дитини.

Хай діти любов і ласку дарують,
Люди завжди і в усьому шанують.
Будьте здорові, щасливі, веселі,
В родинному колі своєї оселі.

Школа-родина с. Городниця ще молода, але вже долає багато проблем на довгому і тернистому шляху виховання. Діти порівнюють її з батьківською оселею, але з більшими можливостями та з більшим вибором. Вона об'єднує всіх у родинне коло: дітей, батьків, старше покоління, вчителів. У ній навчаються дружити, співпрацювати, поважати. Свята школи-родини відвідують не тільки сім'ями, але й родинами, запрошують навіть родичів з інших сіл, районів, областей і вони приїжджають, радіючи з того, що їх не забули. Учні вже навчилися писати родоводи своїх сімей, які з великою гордістю зачитують на родинних святах.

Засновник школи-родини с. Городниця В.П.Ободовська, керівництво, педагогічний колектив, батьки та безпосередні учасники навчально-виховного процесу – учні охоче діляться досвідом своєї співпраці з іншими школами сіл, міст та області: проводять екскурсії, дають відкриті виховні заходи, є постійними дописувачами районної газети. Але найголовніше те, що вони пам'ятають старші покоління, не дають їм відчутти себе самотніми, свято дотримуючись П'ятої заповідді: "Шануй батька твого і матір твою, і добре тобі буде, і довго житимеш на землі".

І, мабуть, даремно ми описали досвід саме цієї школи. Адже її вихованці без проблем зрозуміють всю глибину змісту слів, з якими звернувся до них великий педагог В.О. Сухомлинський: “Рід людський складається з поколінь – це велика мудрість нашого буття... Повага, шанування старших поколінь – закон нашого життя. Поважати старших треба тому, що вони мудріші, духовно багатші за тебе” [4, 201].

Список використаних джерел

1. Азова Б.О., Крол С.Є. З досвіду виховання в учнів навичок і звичок культурної поведінки. – К.: Радянська школа, 1962. – 75с.
2. Ващенко Г. Виховний ідеал. Том I. – Полтава: Ред. газ. “Полтавський вісник”, 1994. – 191с.
3. Протоієрей Серафим Слобідський. Закон Божий. Підручник для сім’ї та школи. – К., 2004. – 656с.
4. Сухомлинський В.О. Як виховати справжню людину // Вибр. твори: В 5 т. – К.: Радянська школа, 1976. – Т. 2. – 670с.